

Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 1995:27

**SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON
TIETOTEKNOLOGIAN
HYÖDYNTÄMISSTRATEGIA**

KUVAILULEHTI

Julkaisija

Julkaisun päivämäärä

Sosiaali- ja terveysministeriö

23.4.1996

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)
 Sosiaali- ja terveydenhuollon tietoyhteiskuntatyöryhmä
 Puheenjohtaja Kari Välimäki
 Sihteerit Pekka Ruotsalainen
 Maisa Antti-Poika
 Marjukka Vallimies-Patomäki

Julkaisun laji
 Työryhmämuistio

Toimeksiantaja
 Sosiaali- ja terveysministeriö

Toimielimen asettamispyvm

Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen)

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologian hyödyntämisstrategia

Julkaisun osat

Tiivistelmä

Uutta tietoteknologiaa käyttöönottamalla ja hyödyntämällä tuetaan suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän toimivuutta ja kykyä vastata tulevaisuuden haasteisiin. Verkostoituminen ja uuden teknologian käyttöönotto muuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon tuotantoprosesseja, asiakkaan ja ammattihenkilöstön suhdetta, lisää asiakkaiden omatoimisuutta ja osallistumista sekä tekee monet nykyisistä hallintorakenteista tarpeettomiksi.

Ensimmäistä kertaa laaditun kansallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologian hyödyntämisstrategian toimenpideohjelman keskeiset linjaukset ovat:

- Sosiaali- ja terveyspalvelujen verkostoitumisen perusta on kunta
- Palvelun porrastuksesta siirrytään saumattomiin palveluketjuihin
- Kansalaisen ja asiakkaan toiminta- ja osallistumismahdollisuuksia parannetaan uuden teknologian avulla
- Kunnat toteuttavat sosiaali- ja terveyspalvelujen toimintaa tukevat tietoverkot
- Tietoverkoissa on saatavissa paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti sosiaali- ja terveysalan tarpeisiin kehitettyjä tietotuotteita ja palveluja
- Sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologiaosaamista, -tutkimusta ja -koulutusta edistetään.

Linjausten toteuttaminen tapahtuu kuntien, kuntayhtymien, valtionhallinnon, teollisuuden, TEKESin, yksityisten palveluntuottajien, vapaaehtoistyön, yliopistojen ja tutkimuslaitosten sekä Kuntaliiton yhteistoimin. TEKES tukee tutkimushankkeita ja tuotekehitystä, joka tuottavat lisäarvopalveluja kansalliseen tietoverkkoon mm. kansallisen multimediaohjelman puitteissa.

Muistion tiivistelmä on saatavissa myös Stakesin www-palvelimesta.

Avainsana (asiasanat)

Tietoyhteiskunta, tietoteknologia, sosiaali- ja terveydenhuolto, sosiaaliturva, verkostoituminen, tietoverkot, tietosuoja, hyvinvointiklusteri

Muut tiedot

Sarjan nimi ja numero
 Työryhmämuistio 1995:27

ISSN
 1237-0606

ISBN
 952-00-0144-1

Kokonaissivumäärä
 57

Kieli
 Suomi

Hinta
 78,00 (sis. alv.)

Luottamuksellisuus
 Julkinen

Jakaaja
 Sosiaali- ja terveysministeriö
 Sosiaali- ja terveyspalveluosasto

Kustantaja
 Sosiaali- ja terveysministeriö

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ
SOCIAL- OCH HÄLSÖVÄRDSMINISTERIET

STM TIEDOTTA

Helsinki 23.4.1996

77/96

Julkaistavissa 23.4. klo 13.00

TIETOTEKNIKALLA SAUMATTOMIA HOITOKETJUJA

Tietoteknologian hyödyntämisestä sosiaali- ja terveydenhuollossa on laadittu ensimmäinen kansallinen toimintastrategia. Sitä valmistelleen työryhmän mukaan tietoteknologia antaa mahdollisuudet luoda asiakaslähtöisiä hoitoketjuja, jotka toimisivat saumattomammin kuin nykyiset organisaatiolähtöiset palvelut. Palvelut voitaisiin tietoverkkojen avulla järjestää alueellisesti toimiviksi kokonaisuuksiksi, jotka olisivat kustannuksiltaan edullisia ja laadukkaita, kunhan väestöpohja olisi riittävän suuri. Kuntien tehtävänä olisi rakentaa sosiaali- ja terveyspalvelujen paikalliset ja alueelliset tietoverkot. Valtion olisi varattava alan hankkeiden tukemiseen 10 mmk vuonna 1997. Työryhmä luovutti muistionsa sosiaali- ja terveysministeri Sinikka Mönkäreelle tiistaina 23. huhtikuuta.

Tietoteknologian hyödyntämisstrategian tarkoituksena on tukea ja edistää hallinnonalan toimintatavoitteiden toteuttamista tietoteknologian antamin keinoin. Tärkeimpinä kriteereinä ovat sosiaaliturvan kattavuuden turvaaminen ja eri väestöryhmien omatoimisuuden edistäminen. Työryhmä pitää tärkeänä, että tietoteknologian hyödyntäminen toteutuu tasapuolisesti koko maassa ja että eri väestöryhmien tarpeet otetaan huomioon. Näin sosiaali- ja terveysala pyrkii osaltaan ehkäisemään tietoyhteiskuntakehitykseen liittyvää syrjäytymisuhkaa.

Työryhmän ehdotukset perustuvat seuraaviin linjauksiin:

- o Kohdi tietoyhteiskuntaa kaikille
- o Palvelun porrastuksesta saumattomiin palveluketjuihin
- o Sosiaali- ja terveyspalvelujen verkostoitumisen perusta on kunta
- o Verkostoitumisen edellytys on moniulotteiset tietoverkot
- o Kansalaisen ja asiakkaan toimintamahdollisuuksien parantaminen
- o Tietosuojan ja tietoturvan kehittäminen
- o Tietojärjestelmien integraation ja yhteensopivuuden parantaminen
- o Osaava ja jaksava henkilöstö
- o Tiedon ja osaamisen monipuolinen hyödyntäminen
- o Sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologianutituksen ja osaamisen edistäminen
- o Hyvinvointiklusterin vahvistaminen.

SAUMATON HOITOKETJU

Työryhmä ehdottaa, että kansalaisten saamia palveluja tehostetaan ja niiden laatua parannetaan ottamalla käyttöön uusia toimintamalleja sekä niitä tukevia tietoteknisiä ja telemaattisia ratkaisuja.

Palvelut voidaan järjestää tietoverkkojen avulla hoitoketjuiksi, jolloin asiakkaan tilanne on koko ajan sekä hänen itsensä että hoitoalan ammattilaisten ja hoidon järjestämisestä vastaavan yksikön tiedossa riippumatta siitä, mikä yksikkö hoitoa antaa. Tällainen saumaton palveluketju kattaisi laajimmillaan julkisen ja yksityisen sektorin, järjestöjen tuottamat palvelut ja toimeenpiloturvaetuksista vastaavat.

Saumattomien palveluketjujen kehittämisvastuu olisi työryhmän mukaan kunnilla, jotka toimisivat yhteistyössä kuntayhtymien ja muiden palvelujen tuottajien kanssa. Toteuttaminen aloitettaisiin sosiaali- ja terveysministeriön ja TEKESin tukemina pilottihankkeina. palveluketjujen kehittäminen edellyttää uudenlaisen tietojärjestelmäarkkitehtuurin luomista, johon kuntien ja kuntayhtymien tukena pitäisi osallistua Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukseen (Stakes), Kuntaliiton ja Kansaneläkelaitoksen. Eräs tällainen tietoteknologian mahdollistama yhteistoimintamuoto on virtuaalikunta.

ASIAKAS OMISTAA ITSEÄÄN KOSKEVAN TIEDON

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietoyhteiskuntaa rakennettaessa on otettava huomioon, että asiakas on ensi sijassa häntä koskevan tiedon omistaja, joka päättää myös sen käytöstä.

Kansalaisten ja asiakkaiden itsenäistä suoriutumista ja omatoimisuutta edistetään avopalveluja ja kotona selviytymistä tukevilla tietoteknologisilla tuotteilla ja palveluilla. Niitä ovat esimerkiksi uudenlaiset apuvälineet ja ympäristön hallintalaitteet, informaatio- ja asiointipalvelut ja hoitoteknologia.

Perustamalla sosiaaliturvan virtuaalitoimisto voidaan lisätä asiakkaiden tietoisuutta terveellisistä elämäntavoista ja sosiaalisten ongelmien ehkäisystä sekä näin kaventaa väestöryhmien välisiä terveyseroja. Tiedon jakaminen palveluista, niiden kustannuksista ja laadusta parantaa myös kansalaisten valinnanmahdollisuuksia.

TIETOVERKKOJEN RAKENTAMINEN ON KUNTIEN TEHTÄVÄ

Paikallisen, alueellisen ja valtakunnallisen tason tietoverkot ovat verkostoitumisen edellytys. Kuntien tehtävänä on rakentaa sosiaali- ja terveyspalvelujen tietoverkot paikallistasolla. Alueellisten verkkojen rakentamiseksi kuntien tulee toimia yhteistyössä siten.

että hoitoketjuajattelu voidaan toteuttaa verkottamalla paikalliset ja alueelliset sosiaali- ja terveyspalvelut. Valtakunnallisella tasolla luodaan yhteiset määrittelyt ja periaatteet, jotka mahdollistavat alueellisten ja paikallisten verkkojen rakentamisen sekä kansallisten verkkojen luomisen.

Valtion olisi tuettava sosiaali- ja terveydenhuollon tietoyhteiskuntahankkeita varaamalla niitä varten vuoden 1997 talousarvioonsa 10 miljoonan markan määräraha. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön pitäisi tulevina vuosina kohdentaa varoja kehittämishankkeiden turvaamiseen.

Työryhmä toteaa, että kaikille sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiotasolle ja ammattiryhmille tulee järjestää riittävää ja ajanmukaista koulunusta tietoteknologiasta ja uusista työmenetelmistä. Opetushallinnonalalla tulisi käynnistää mahdollisimman pian korkeakoulutasoiset tietohallinnon koulutusohjelmat.

Työryhmä ehdottaa, että linjausten toteuttaminen tapahtuu kuntien, kuntayhtymien, yksityisten palveluntuottajien, vapaaehtoistyön, valtionhallinnon, teollisuuden, Teknologian kehittämiskeskuksen, Kuntaliiton, yliopistojen ja tutkimuslaitosten yhteistyönä. Sosiaali- ja terveysministeriöön olisi asetettava seurantaryhmä tukemaan tietoyhteiskuntahankkeiden toteuttamista. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologiaosaamisen edistämiseksi tulisi perustaa kansallinen osaamiskeskus. Sosiaaliturvan telematiikan tutkimus- ja kehittämisohjelma olisi käynnistettävä STM:n, Teknologian kehittämiskeskuksen, liikenneministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön sekä opetusministeriön yhteistyönä.

Työryhmän puheenjohtajana toimi osastopäällikkö Kari Välimäki sosiaali- ja terveysministeriön talous- ja suunnitteluosasto-osastolta. Työryhmässä olivat ministeriön lisäksi edustettuina Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Kansanterveyslaitos, Työterveyslaitos, Kansaneläkelaitos, Kuluttajatutkimuskeskus, valtiovarainministeriö, liikenneministeriö, Kuntaliitto ja Teknologian kehittämiskeskus.

Lähtötietoja antavat:

osastopäällikkö Kari Välimäki, puh. 90-160 9845.

sokä työryhmän sihteeri

kehittämispäällikkö Pekka Ruotsalainen, puh. 90-3967 2351 (Internet: Pekka.Ruotsalainen@stakes.fi).

erityisasiantuntija Maisa Antti-Polka, puh. 90-771 2616 (Internet: Maisa.Antti-Polka@Kuntaliitto.fi) ja

ylikirjuri Marjukka Vallimies-Patomäki, puh. 90-160 4170.

Muistio: Sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologian hyödyntämisstrategia, Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 1995:27.

C:\muistio\muistio.mui

SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON TIETOTEKNOLOGIAN HYÖDYNTÄMISSTRATEGIA -SELVITYKSEN LUOVUTUS 23.4.1996

Työryhmän puheenjohtaja, osastopäällikkö
Kari Välimäki:

UUDEN TIETOTEKNOLOGIAN HYÖDYNTÄMINEN EDELLYTTÄÄ TOIMINNALLISIA MUUTOKSIA

Uusi tietoteknologia on avuksi kehitettäessä pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa. Teknologian käyttöönotto sellaisenaan saattaa kuitenkin olla virheinvestointi, ellei samanaikaisesti omaksuta myös uusia toimintatapoja ja muuteta vastuusuhteita.

Suomessa sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu on hajautettu kunnille. Tämä antaa hyvät lähtökohdat kehittää verkottuneesti toimivaa sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Paikallistason toimintaa on tuettava aktiivisesti siten, että sen asema palvelujen järjestämisen etulinjassa vahvistuu. Aloitteen palvelusektorin verkottamisesta on oltava paikallistasolla, jotta organisaatiokeskeisestä palvelujen järjestämisestä voitaisiin siirtyä saumattomasti toimiviin palveluketjuihin. Kansallisella ja kansainvälisellä tasolla on luotava yhtäläiset standardit verkottumisen mahdollistamiseksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon paikallistasolta lähtevä verkottuminen tekee mahdolliseksi perustaa virtuaalisia palvelutoimistoja. Ne madaltavat paitsi eri hallintosektoreiden myös eri kuntien välisiä rajoja.

Pohjoismainen universaalisuusperiaate edellyttää eri väestöryhmien aseman tasa-arvoista huomioonottamista uuden tietoteknologian hyödyntämisessä. Uudet sähköiset viestintätavat yhdistettynä muihin apuvälineisiin sekä tietoteknologiaa hyödyntävät ratkaisut kotona ja kodin ulkopuolella antavat esimerkiksi vammaisille nykyistä paremmat mahdollisuudet omatoimisuuteen ja itsenäisyyteen.

Uusi teknologia otetaan käyttöön vaiheittain. Alkuvaiheessa on kohennettava erityisesti palvelutehtävissä olevien teknologista tietämystä ja käyttömahdollisuuksien tuntemista. Myös sosiaali- ja terveyspalvelujen johtotehtävissä olevien asiantuntemusta on lisättävä, sillä suurin este uuden teknologian hyödyntämisessä on jumituminen vanhoihin toimintamalleihin ja omasta reviiristä kiinnipitäminen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietoyhteiskuntatyöryhmä

Puheenjohtaja	Kari Välimäki /STM
Sihteerit	Pekka Ruotsalainen/Stakes
	Maisa Antti-Poika/Suomen Kuntaliitto
	Marjukka Vallimies-Patomäki/STM

TYÖRYHMÄMUISTIO 1996:27

SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON TIETOTEKNOLOGIAN HYÖDYNTÄMISSTRATEGIA

Johdanto

Linjaukset

Tiivistelmä

Strategian toimeenpanon ja toteutumisen seuraaminen